

הא'חור

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחה ולשמירה על חיילנו במלחמה להחזרת החטופים בריאים ושלמים ולרפואת הפצועים

נושא השבוע: תשעת הימים

כז' בתמוז תשפ"ד 1536 (שנה כט')

ההפטרה: "שמעו דבר" (ירמיה ב')

פרשת מטות-מסעי - שבת מברכיך

ר"ח אב יחול אי"ה ביום שני מולדו בליל שני בשעה 53:2 ו-11 חלקים

"נָקוּם וְנָקְמָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אוֹזֵר תֹּאסַף אֶל עַמְּךָ"

(ל,אב) מטרת הנקמה במדינים הייתה לימוד לעתיד שידעו כל הגויים כי מי שמתחיל ומתעמר בבני ישראל, בסופו של דבר סובל ובא על עונשו, וזאת כדי שלא יחזרו על מעשיהם. (רבי שלמה גנצפריד בספרו אפריון) וקשה מדוע לא כתוב "ואחר תאסף אל עמך" עם ו' החיבור להורות שזה עניין נוסף? לומר לנו שזו הסיבה שציווה ה' את משה: "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים". שהרי מה שנתן לעם ישראל את הכוח לשרוד ולהתקיים בכל הדורות זה הניסיון של משה רבינו שלא זכה להיכנס לארץ ישראל, שאז יוכל בית המקדש להיחבר בעוונותיהם של ישראל ולהוות כפרה עבורם ויכולו לזכות לישועה. (ומתוק האור)

"אִישׁ כִּי יָדוּר לָהּ אוֹ הִשְׁבַּע שְׁבוּעָה... כֹּכֵל הַיּוֹצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה" (ל,ג)

לדיבורו של האדם יש כוח עצום, אם אדם שומר על מוצא פיו ומקפיד לקיים כל מה שאומר ומבטיח מתקיים בו: "ככל היוצא מפיו יעשה".

כוחו של עם ישראל היה תמיד בפיו ולמוטב. אם ברצוננו להיות מבוני המקדש עלינו לזכור על מה הוא חרב? ומה יביא לבניינו? לכן נעסוק באהבת חנם, בפירגונים ובמילים טובות איש לרעהו, ובפרט בימים קשים אלו העוברים עלינו, כשאויבים מבית ומחוץ מתנכלים להרע נתחזק בלימוד התורה ובמצוות שבין אדם לחברו ונראה להקב"ה שהבנו בשל מה הרעה הזו? נזכה להחיש את הגאולה ויתקיים בנו: "וכל הרשעה כולה כעשן תכלה" ומלכות ה' תגלה בעולם לעיני כל.

מעשה שהיה

השליחות

שמי יעקב, הייתי מתמיד בלימוד והיה לי שם טוב לכן התקבלתי לישיבה קטנה מצטיינת בורעות פתוחות. אבי הינו אברך כולל כך שהיתה לי דוגמא אמיתית ללימוד תורה תוך ניצול כל רגע ללימוד. כבר בחודש הראשון קרא לי המשגיח ובקשה בפיו: "אני נותן לך שליחות, יעקב, שליחות שתעזור גם לך להתעלות במידות טובות וגם לחבר שלך, אני רוצה שתקבע חברותא עם צבי למשך שעה ביום, ובנוסף לכך אני רוצה שתדאג לו כי קשה לו בלימוד..." הסכמתי.

צבי התקשה לקבוע חברותות, היה לו מעמד נחות מבחינה לימודית וחברתית. בתחילה נעמה לי מאוד הבחירה, היא הוכיחה שאני בחר טוב ורציני שניתן לסמוך עליו ואפילו סיפרתי על כך לאבי והוא קרן מנחת.

ניגשתי לצבי ואמרתי לו שאני מעונין ללמוד איתו שעה בערב, הוא היה מאושר מאוד. בחדר האוכל התישבתי לידו ובאופן אוטומטי הצטרפה אלינו קבוצת חברים רצינית שישבו ולמדו

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:32-7:37 * סוף זמן ק"ש 8:42-8:39

יציאת שבת: 8:07

יציאת שבת: 8:07

כניסת שבת: 7:17

אליהם התחברתי. קרנו של צבי החלה להתרומם מהר מאוד היות והוא נכלל "בחבורה" וכשראו חברי את העזרה שאני מושיט לו גם הם החלו לקבוע עימו זמן ללימוד, וכך היה צבי מסודר רוב שעות היום בחברותות כשהחברים נותנים לו כתף תומכת. המשגיח עודד אותי ללא הרף. לא תמיד היה לי נחמד לעזור, לפעמים רציתי ללמוד לבד למבחן... הקרבותי בשבילו הרבה אבל גם "גדלתי" באמצעותו והפכתי לנער מתחשב ורגיש, הזמן חלף, הוריו של צבי היו מאושרים בהצלחתו והחליטו להעבירו לישיבה גבוהה מצטיינת וכך עבר צבי יחד איתי לאותה ישיבה. רגע לפני שסיימתי את הישיבה הקטנה אמר לי המשגיח: "נתתי לך שליחות, זוכר? אל תשכח אותה". אני התכוונתי לממש את השליחות, הרגשתי בחוש שהיא מטיבה עימי.

הגענו לישיבה גדולה והבחורים שהכירו אותי ולא את צבי קיבלו אותו בזרועות פתוחות, על אף שהוא לא היה מבריק. אחרי שלוש שנים החלו להציע לצבי הצעות שידוכים, וכאן הגיע רגע הניסיון שלי. צבי קיבל הצעות מרשימות ביותר, הטלפון הראשון תפס אותי לא מוכן כשנשאלתי "מה יש לי לומר על צבי", שתקתי. שני חושים התעוררו בתוכי, האחד רגש של קנאה, רגש שטעמתי ממנו לראשונה והשני חוש צדק מפותח, האם מותר לי לספר את האמת עליו? הרהרתי, וכבר בטלפון הראשון למדתי את מיומנות "ההמהום" וה"התחמקות", "הממ... כן, בחור טוב... המ... בעל מידות" הייתי מרחיב הרבה בתחום זה ובנוגע ללימודים הייתי פשוט מהמהם, לא הדגשתי את הצדדים החזקים שלו ואנשים מיהרו לעזוב את ההצעה. לפעמים הייתי אומר שאני ממהר "אני לא יכול לענות כרגע, באמת אני מצטער... עדיף שתדברו עם מישהו אחר" האמנתי שעדיף שידברו עם חבר שלא מכיר אותו לעומק, אולי כך יצא השידוך. אך אני לא יכול לשקר, בשום אופן לא. פעם אחת אמר לי צבי בפנים נפולות: "תשמע, מישהו מנסה לקלקל לי אבל אני לא יודע מיהו", שתקתי והסמקתי.

אחר חצי שנה צבי התארס. כשה' רוצה ששידוך יצא לפועל, פשוט לא שאלו אותי. צבי היה מאושר ומרוגש, החתונה היתה שמחה מאוד. גם המשגיח מהישיבה הקטנה הגיע, הוא אמר לי: "השליחות, אתה זוכר... אני מעריך אותך מאוד מאוד על כך". הסמקתי, לא ידעתי אם מה שעוללתי הוא באמת סוג של שליחות או אמת, הרי יכולתי להתלהב יותר, ולומר את הדברים הטובים באמת שיש לו, אך אני רציתי להיות "הוגן" עד הסוף. שנה לאחר מכן התחתנתי, נולדו לנו 8 ילדים. היה לי בן אחד שהדיר שינה מעיני, הוא היה לקוי מעט בהבנה ובתפיסה של הדברים, עשינו למענו מעל ומעבר. למדתי איתו שעות, הצמדתי לו אברך בתשלום, אילו רק יכולתי הייתי גם אני מצמיד לו חברים בתשלום.

אך הוא גדל חשוף לרוחות חזקות שנשבו בפניו והיה לו קשה מאוד. לא פעם הרהרתי ושאלתי את עצמי: "האם יש בישיבה משגיח שיטיל שליחות על אחד הנערים כדי להציל את בני? אבל היו אלה תקוות שווא.

הרבינו להתפלל עליו ובעיקר להתפלל על עתידו, תרמנו תרומות.... יום אחד נסעתי למירון כדי לשפוך את ליבי ולהתפלל לישועתו, כשהגעתי למירון עצרה לידי מכונית כסופה ונהגה אותה לי לעלות. הוא התנדב להסיעני בעליה החדה עד לציון, לפתע הוא צעק בהתרגשות: "יעקב!" והדמים את המנוע. הסתכלתי עליו, היה לי קשה לזהות אותו, חלפו יותר מ-30 שנה, אבל מהר מאוד זיהיתי. היה זה צבי, היינו נרגשים מאוד, החלפנו רשמים הוא סיפר שהוא מתפרנס יפה. "לעולם לא אשכח את הטובה שהרעפת עלי, עשית איתי חסד עצום, אני רוצה שתדע. בסוף היה לך קשה, אבל..." הוא אמר, החוורתי. "מה בסוף?" שאלתי.

"נו, אתה יודע, בנושא השידוכים, להורים שלי לקח זמן לקלוט מי מפריע לשידוכי, לא כעסנו עליך, אבל ברגע שהפסקת להיות "הכתובת"... זו העניינים", הוא חייך. הייתי מופתע מהכנות שלו "תבין רציתי רק להיות צודק והוגן כלפי השואלים, מי יודע אולי כל

העיכוב של בני בשידוכים הוא רק בגלל מה שעשיתי לך, אני מבקש מאוד שתמחל לי", אמרתי "כבר מחלתי מזמן, ומה בעצם קורה עם הבן שלך?" להפתעתי היה לי קל לספר לו כי בני דומה לו, וצבי אמר: "יש לי בת אומרים שהיא דומה לי בילדותי, ובאתי גם אני להתפלל עליה, אולי כאן אצל רשב"י הגיעה הישועה". כעבור שבוע התארס בני עם בתו של צבי, בסופו של דבר אני חושב שהשליחות הזו שנתן לי המשגיח היתה בעצם שליחות קודם כל למען עצמי.

הלכות חודש אב (מר"ח ועד תשעה באב)

פינת ההלכה

בניה ותיקונים א. משנכנס אב ממעטים בשמחה (ש"ע אור"ח סי' תקנ"א ס"א) וכן בבניין של שמחה היינו בניה לרווחה ולנוי בעלמא שאינה לצורך מגורים אסור לבנות בימים אלו (משנ"כ ס"ק יב) אסור לסייד ולצבוע את הדירה בימים אלו (ש"ע ס"ב), אבל במקום הפסד ממון מותר (תורת מועדים סי' ה ס"ט). טפטים יש להחמיר שלא להדביקם (ילקו"י שו"ע שמונה ח"א עמ' רפו. ק. ילקו"י ח"ב עמ' תשל"ג דברי דניאל לגר"ב ליון ח"ב עמ' עו, נתיב המצוות לגר"י בר-שלום עמ' רה ועוד) ומותר לעשות מעקה אפילו בתשעה באב עצמו שיש בזה מצוה למנוע סכנה (בא"ח דברים ס"ג).
ב. אסור לנטוע אילנות ולשתול פרחים ודשא לנוי בימים אלו, אבל טיפול בגינה קיימת כגון: ניקוש ושאר עבודות וכן נטיעה לצורך פרנסה מותרים בימים אלו, אך לא בתשעה באב (ילקו"י ארבע תעניות עמ' רלט-רנ ס"י, פסקי תשובות סי' תקנ"א ס"ט).
ג. אסור לגזור, לסרוג ולתפור בגדים חדשים, אבל מותר לתקן בגד או נעל שנקרעו [או כפתור שנפל (חז"ע עמ' רז)].

קניות ד. נוהגים שלא לקנות בגדים או נעלים חדשות (ש"ע ס"ז ומהרמ"א, ב"ח ס"ו-י) מ"מ במקום הפסד ממון [דבר שיכול לקנותו אחרי תשעה באב אלא שעתה נמכר ביותר בזול ולא יוכל לקנותו במחיר זה אח"כ] מותר (ב"ח ס"ב) ומותר לקנות נעלים חדשות של בד או גומי לצורך תשעה באב [וטוב שינעלם זמן מועט קודם תשעה באב, כדי שלא יחדשם בתשעה באב] (תורת מועדים ס"ג). מותר לקנות מזגן ולהתקינו בימים אלה (ילקו"י ארבע תעניות סי' תקנ"א ס"ט).

ה. מותר לקנות רהיטים חדשים הנחוצים לו להשתמש בהם, בימים אלו. אך טוב להחמיר שלא יביאו לו את הרהיטים לבית עד אחרי תשעה באב (ילקו"י עמ' רלט).
ו. מותר לקנות מכונית חדשה כשצריך אותה לפרנסתו, אך עבור טיול בעלמא יש להימנע מלקנות בימים אלו, אלא אם כן הזדמנה לו במחיר מוזל ואחרי תשעה באב תתייקר (ילקו"י עמ' רלט ס"י).
ז. מותר לקנות ספרי קודש ותפילין חדשות וכדו' אע"פ ששמח בהם, כיון שזה דבר מצווה (עמ' רמב) **אכילת בשר ושתית יין** ח. נוהגים שלא לאכול בשר [עוף ובקר] בכל תשעת ימים אלו [חוץ משבת] (חז"ע ארבע תעניות עמ' קסט). בכלל המנהג אין לאכול גם תבשיל שבושל בו בשר אף על פי שהוציאו ממנו את הבשר, אבל מרק שנעשה מאבקת מרק עוף בשרי מותר (חז"ע עמ' קעז).
ט. בסעודת מצוה [כגון: סעודת ברית מילה (בזמנה או מיד שנתרפא התינוק) (חז"ע עמ' ק"ז), פדיון הבן, בר מצוה שנערך בזמנו, סיום מסכת שרגילים לעשות סיום בסעודה], מותר לאכול בשר. [אבל סעודת "ברית יצחק" לא נחשבת סעודת מצוה ואין לאכול בה בשר (ילקו"י עמ' רנח, חז"ע עמ' ק"ז)].
וכן אם ברך בטעות על בשר יטעם קצת [כדי שלא תהא ברכתו לבטלה], וכן חולה אפילו אין בו סכנה [או שנתרפא ועודנו חלוש] (חז"ע עמ' ק"ג). ומעוברות ומיניקות הסובלות מחולשה מותר להן לאכול בשר (תורת מועדים סי' ה ס"מג-נה).

י. מותר לתת לקטנים עד גיל 13 לאכול בשר גם אחרי ר"ח אב [למעט תשעה באב כולל סעודה מפסקת] בפרט אם הוא קטן שלא בריא כל כך (חז"ע עמ' ק) וטוב להחמיר מגיל 12 ויום אחד (ס).
יא. האוכל אחר השבת משיירי הבשר שנשארו לו מסעודת שבת יש לו על מה לסמוך, ובפרט אם אוכלם בסעודה רביעית, והוא רגיל לאכול בשר בסעודה זו (חז"ע עמ' קעז). [ואפשר לתת לקטנים כאמור בסעיף י']. ומותר לטעום בערב שבת מתבשילי הבשר שמבשלים לכבוד שבת (חז"ע עמ' קעה).
יב. יש נוהגים שלא לשתות יין מיום ראש חודש, ויש נוהגים רק בשבוע שחל בו תשעה באב (ש"ע סי' תקנ"א ס"ט), מ"מ לספרדים מותר לשתות יין של הבדלה (ש"ע סי' תקנ"א ס"י) אבל האשכנזים נוהגים לתת לקטן לשתות (ואם אין קטן אז גדול) (הרמ"א ס, פסקי תשובות ס).
ושאר משקאות חריפים מותר לשתות בימים אלו (הרמ"א ס"יא, ילקו"י עמ' רכ ס"לה).

שמחות יג. הספרדים נוהגים שלא לשאת אישה מר"ח אב (ש"ע סי' תקנ"א ס"ב). ואשכנזים כבר מ-ל"ז בתמוז (הרמ"א ס). אבל לארס ללא סעודה מותר אפילו בתשעה באב שמא יקדימונו אחר (ש"ע ס).
יד. מסיבת יום הולדת שחלה בימים אלו ראוי לדחותה לאחר תשעה באב, אלא אם כן עושים דבר

צנוע בבית. ומסיבת בר-מצוה עושים אבל בת-מצוה נכון לדחות לאחר ימים אלו (ילקו"י עם רלו ס' 77ג) לגבי חנוכת הבית יערוך סעודה לא בשרית לעשרה וילמדו את התיקון לחנוכת הבית ואף מותר להם לשיר בפה ללא כלי שיר, אבל ללא ברכת "שהחיינו" (שזכר שמחות ילקו"י ח"א מהדור' תשס"ה עמ' תלה) .

כיבוס ולבישת בגד מכובס :

טו. ספרדים: אסור לכבס וללבוש בגד מכובס בכל השבוע שחל בו תשעה באב עד לאחר תשעה באב (שו"ע סי' תקנ"א ס"ג), ולכן יש "**להכין בגדים**" כדי שיהיה אפשר ללבושם ב-3 ימים אלו. וכל האמור הינו לגברים, נשים (הליכות עולם ח"ב עמ' קמ) וילדים מגיל 7 שמבינים את משמעות החורבן (נע"פ ילקוט יוסף ארבע תעניות עמ' קז-קכ).

אשכנזים: אסור ללבוש בגדים מכובסים ולכבס בגדים החל מראש חודש אב ועד לאחר תשעה באב (שו"ע סי' תקנ"א ס"ג) ולכן יש "**להכין בגדים**" כדי שיהיה אפשר ללבושם ב-9 ימים אלו.

לכבוד שבת מותר ללבוש בגדים מכובסים (משנ"ב ס"ק לז, כי בא מועד ארבע תעניות לרב חותה סי' תקנ"א ס"א). קטנים עד גיל חינוך [גיל 6] מותר להם ללבוש בגדים מכובסים ואף לכבס עבורם (הרמ"א סי' תקנ"א ס"יג) ומעל גיל זה [עד גיל בר מצוה] אם לכלך בגדיו יש להקל ולהביא לו בגד מכובס, ואם אין לו מותר גם לכבס ובפרט אם אינו בשבוע שחל בו תשעה באב (פסקי תשובות ס' מה).

טז. ניתן "להכין בגדים" ע"י:

ספרדים: שילבש כל בגד [אפשר מס' בגדים יחד אור לאין להלן] זמן כלשהוא [מס' דקות כשמזיע הרבה ואם אינו מזיע ילבשם בין חצי שעה לשעה (אור לאין ח"ג פ"ז ס"א, עיין חזו"ע עמ' רכט-רלכ, הליכות עולם ח"ב עמ' קמ)] ואז יצא מתורת מכובס .

ודין זה הוא לגבי בגדים ומצעים, אבל לבנים וגרביים מעיקר הדין מותר להשתמש במכובסים, מ"מ טוב גם אותם להכין לפני כן ע"י שילבשם מס' דקות [וכנ"ל כשמזיע] לפני שבוע שחל בו תשעה באב (חזו"ע עמ' רכט, רלכ, שו"ת מעין אורמ ח"ג עמ' קסה, עיין כי בא מועד לרב חותה עמ' מז, ילקו"י מועדים מהדורת תשס"ד בהבהרה למ' תש"ע עמ' תרכו)

אשכנזים: ע"י שילבש כל בגד כשעה וכו' עד שיכין לו מלאי כנדרש. ויכול אף ללבוש מספר בגדים יחד אחד על השני למשך שעה אחת. ואם שכח להכין לפני ראש חודש, יוכל להכיןם באופן הנ"ל ע"י שילבשם בשבת [ולא יאמר שעושה זאת ללבישה בחול]. שכח להכיןם אף בשבת יוכל ללבושם ע"י שיניח את הבגדים כשעה אחת על גבי הקרקע [ואז נפגם מניקיונו וכו']. אך המזיע הרבה יכול להקל ללבוש לבנים וגרביים מכובסים (פסקי תשובות ח"ו סי' תקנ"א ס"ז). * אשה לצורך טהרה מותר לה השתמש בבגדים ומצעים מכובסים הנצרכים לכך [ללא הנ"ל] וכן רשאית לכבסם וללבושם לפי הצורך (ערוך השולחן סי' תקנ"א ס"טו).

גילוח ותספורת

יז. אשכנזים: נוהגים שלא להתגלח ולא להסתפר מ-יז' בתמוז עד תשעה באב (הרמ"א סי' תקנ"א ס"ד). **ספרדים:** נוהגים שלא להתגלח ולא להסתפר בשבוע שחל בו תשעה באב עד תשעה באב (שו"ע סי' תקנ"א ס"יז) ולכן מותר להסתפר ולהתגלח בכל השבוע שלפני תשעה באב (שו"ע סי' תקנ"א ס"ד חזו"ע עמ' קכח), מ"מ טוב להחמיר לעניין תספורת הראש שלא להסתפר בשבוע שלפניו [מ-ב' באב עד ז' באב] (הליכות עולם ח"ב עמ' קמג) אבל לעניין גילוח הזקן למי שרגיל בכך ונגרם לו צער כשנמנע מגילוח, אינו צריך להחמיר בזה בפרט כשעושה כן לכבוד שבת (הליכות עולם לגר"ע יוסף ח"ב עמ' קמג). ויש נוהגים להחמיר בתספורת וגילוח החל מראש חודש אב (חזו"ע ארבע תעניות עמ' ריח). ובעלי הברית [מוהל, סנדק, אבי הבן] מותר להם להסתפר ביום המילה, בימים אלה [אבל בשבוע שחל בו תשעה באב אסור] (חזו"ע עמ' ריח). ולנשים מותר להסתפר בשבוע זה (ילקו"י עמ' רלכ).

רחצה ומקלחת:

יח. ספרדים: מותר להתרחץ במים חמים כרגיל בימים אלו ואסור רק בשבוע שחל בו תשעה באב (ילקו"י סי' תקנ"א ס"א), בערב שבת חזון מותר לגזוז ציפורנים (בא"ח דברים ג).

אשכנזים: נוהגים שלא להתרחץ במים החל מראש חודש אב עד תשעה באב (הרמ"א סי' תקנ"א ס"טז), משנ"ב ס"ק פח, ערוך השולחן ס"לה, פסקי תשובות סי' תקנ"א ס"מח).

ובזמננו שהחום גדול יש להקל להתקלח במים צוננים ואפילו עם סבון (פסקי תשובות שס, ילקו"י עמ' קכז-קכט) [ופושרים דהיינו חמים קצת כדי להעביר צינתם הרי הם בכלל צונן כל שאינו נהנה מחום המים] (פסקי תשובות שס) ולרפואה מותר להתרחץ אפילו במים חמים (משנ"ב ס"ק פח, פסקי תשובות שס ס"ט) וכן אשה לצורך טהרה מותר (ערוך השולחן ס"לו, הרמ"א סי' תקנ"א ס"טז). בערב שבת חזון [פ' דברים] יש מתירים חפיפת הראש במים חמים (הרמ"א שס) וכן יש מקילים גם פניו ורגליו (משנ"ב ס"ק טז) ויש מקילים אפילו כל גופו (פסקי תשובות שס ס"מט), ומותר לגזוז ציפורנים.